PROBLEMEN OPZET en REPRESENTATIE
DRAAGVLAKONDERZOEK WINDMOLENS AMSTERDAM

Deze analyse betreft het "Draagvlakonderzoek nieuwe windmolens in Amsterdam"[1] (oktober 2020) uitgevoerd door Onderzoek Informatie, Statistiek, een research afdeling van de Gemeente Amsterdam, in opdracht van Ruimte en Duurzaamheid, Programma Klimaatneutraal.

Onze analyse laat zien dat er problemen zijn met dit onderzoek. Niet alleen de aanpak is aanvechtbaar, ook de weergave van dit onderzoek is gekleurd. Daardoor kunnen bij de gemeentelijke beslissingen over uitvoering van de RES onjuiste conclusies worden getrokken over het draagvlak voor plaatsing van windturbines in de zoekgebieden. Dat draagvlak is er bij de steekproef van heel Amsterdam, maar veel bewoners plaatsen hier wel belangrijke voorwaarden bij: geen overlast, geen aantasting van natuur en landschap. Er is zeker geen draagvlak voor plaatsing dichtbij woningen.

1. SUMMIERE EN MISLEIDENDE VRAGENLIJST

Misleidend over afstand.

De toelichting op de vragenlijst[2] die naar respondenten werd gestuurd is zeer summier. Er wordt vermeld dat de windturbines "ongeveer 150 meter hoog" zullen worden en dat aan alle wettelijke normen ("o.a. ten aanzien van geluid en slagschaduw") wordt voldaan.
Het probleem is dat er bij deze wettelijke normen geen minimum afstand is die geluidsoverlast en slagschaduw voor bewoners kan voorkomen. Er is wel een wettelijke maximum geluidsnorm van 47dB voor de dag en 41dB voor de nacht. Maar zelfs windparken die zoveel overlast veroorzaken dat bewoners massaal verhuizen, zoals in de Hoeksche Waard, voldoen keurig aan deze wettelijke geluidseisen. Dit komt omdat deze norm over een jaarlijks *gemiddelde* gaat, en geen maximum stelt aan hoeveelheid en duur van geluid.

De provincie Noord-Holland hanteert wel een afstandsnorm, maar slechts als *beleidsrichtlijn,* van minimaal 600 meter afstand tot de gevels. Die luidt als volgt:

De in artikel 3.14a van het Activiteitenbesluit milieubeheer (voorheen Barim genoemd) gehanteerde norm borgt niet altijd een goed woon- en leef klimaat. Aangezien de norm uitgaat van een jaargemiddelde is niet uitgesloten dat een windpark een aantal maanden per jaar de geluidsnorm overschrijdt. Om dit te voorkomen is een afstandsnorm van 600 meter opgenomen die voldoet aan de in artikel 4.1 Wro opgenomen randvoorwaarde van een goede ruimtelijke ordening. Daarnaast borgt deze minimale afstand de externe veiligheidscontour rondom windturbines, met name de maximale werpafstand bij bladbreuk in geval van nominaal rotortoerental, die bij de in artikel 32 lid 4 PRV toegestane windturbines mogelijk 600 meter of meer kan bedragen. Tot slot is deze

[1] https://data.amsterdam.nl/publicaties/publicatie/draagvlakonderzoek-nieuwe-windmolens/dc14e5db-e348-4af0-820f-b74e25bb49f9/
[2] https://data.amsterdam.nl/publicaties/publicatie/bijlage-draagvlakonderzoek-nieuwe-windmolens-in-amsterdam/c4e2f8a6-5223-42e7-9b63-11abbcdada94/

minimale afstand opgenomen in verband met slagschaduw. Er wordt namelijk al een stilstandsvoorziening geëist wanneer de afstand van de windturbine tot gevoelige bestemmingen minder dan twaalf maal de rotordiameter is.[3]

De provincie heeft in 2019, onder druk van met name GroenLinks, de 600 meter norm voor de gemeente Amsterdam losgelaten omdat er anders in Amsterdam vrijwel geen mogelijkheden tot plaatsing zouden zijn. Wel bedong de provincie dat deze toestemming om windturbines op kortere afstand van woningen te kunnen plaatsen afhing van de vraag of er voldoende draagvlak zou zijn.
Het is onduidelijk hoe het draagvlak wordt gemeten. Wij zijn van oordeel dat een (overigens vooraf onvoldoende geïnformeerde) meerderheid in de gemeenteraad zelf hiervoor niet als enige norm kan worden gehanteerd. Ook de bewoners in de betrokken wijken moeten hier een duidelijke stem krijgen.

Wordt het bovengenoemde draagvlakonderzoek (zonder goede informatievoorziening aan de respondenten vooraf) nu ingezet om het plaatsen van windturbines op een afstand vanaf 350 meter van huizen te rechtvaardigen? Daar lijkt het op. Het feit dat in de zoekgebieden wordt gekeken naar opties voor windturbines op (veel) minder dan 600 meter van woningen (al vanaf 350 meter) wordt bij de enquête echter niet vermeld. Respondenten werden in de presentatie van het onderzoek misleid met “wettelijke normen” alsof die een afdoende garantie zouden bieden tegen geluidsoverlast en gezondheidsrisico's. We zien in andere regio's dat dit niet het geval is.

In veel van de zoekgebieden zelf blijkt bij bewoners volgens het onderzoek beslist geen draagvlak voor plaatsing te zijn, zelfs nog zonder deze informatie over de zeer korte afstanden tot woningen. Ook voegen veel ja-stemmers of weet-niet stemmers voorwaarden toe aan mogelijke plaatsing en vragen zij om voldoende afstand van woningen.

Misleidend over participatie.

De inleiding van de enquête stelt dat bewoners de mogelijkheid zullen krijgen mee te denken “over de plannen” en om financieel mee te profiteren. Dat meedenken over de plannen is, zoals wij in de inspraakavonden hebben gezien, beperkt gebleven tot de vraag "waar de windmolens te plaatsen", tot op 350 à 500 meter van gevels. De vraag òf windturbines op zulke korte afstanden van bewoning wel verantwoord zijn werd in de participatie-sessies die de gemeente organiseerde wel gesteld, maar niet beantwoord. Op 17 juni en 5 november 2020 wilden veel deelnemers dit punt graag ter sprake brengen, maar werd men naar inspraakuren verwezen. Ook bij die inspraakuren werd echter deze vraag niet open besproken[4].

17 windturbines in Amsterdam en zeer dicht bij huizen lijkt een voldongen feit te zijn voor de gemeente.

[3] https://www.platformwindenergiedezijpe.nl/wp-content/uploads/2020/01/Bekendmaking-wijziging-PRV-2-maart-2015-gemarkeerd-1.pdf
[4] inspraak bijeenkomsten 5 nov IJburg/Zeeburgereiland/Sciencepark en individuele inloop spreekuren o.a. van ondergetekenden

Er lijkt een fuik van beslissingen te zijn ontstaan. Er is besloten om 50 MWh en daarmee 17 windturbines binnen de gemeentegrenzen van Amsterdam te plaatsen. Daarvoor lijkt alles te moeten wijken en wordt de vraag opzijgeschoven of het ook *kan* volgens de voorwaarden die veel respondenten aangeven, en rekening houdend met de inzichten m.b.t. gezondheidsschade en natuur.

Nergens in de participatie-bijeenkomsten - die het onderhavige draagvlak onderzoek zouden moeten aanvullen - werd van opties in de zoekgebieden op afstanden van *méér* dan 600 meter gerept. Die lijken er niet te zijn. Ook *dàt* is misleidend in het vervolgtraject en *dus* in de beloftes over "meedenken" in de inleiding van de enquête. Niet meedenken, maar mee*werken* wordt van de participanten geëist. Wie zich tegen de plannen verzet is een nimby, wie ja knikt is een burger die kiest voor duurzaamheid. In zo'n benadering is inspraak een wassen neus.

De gemeente schermt ermee dat 2/3 van de Amsterdammers "voor" zou zijn[5]. De weergave van dit onderzoek door de gemeente is echter onvolledig, zodat het draagvlakonderzoek een kwalijke schakel in het debat is geworden. Daar komen we later op terug.

2. ONDERZOEKSOPZET en UITKOMSTEN ZELF

<u>Drie lagen, maar slechts 1 echt relevant.</u>

Er zitten drie lagen in het onderzoek: (1) heel Amsterdam, (2) de zoekgebieden samen als categorie, en (3) de zoekgebieden apart. Wat heel Amsterdam ervan vindt is echter van een andere orde: het gaat *niet* om plaatsing in de directe leefomgeving van elke Amsterdammer. Het is dan ook neerbuigend om bij response vanuit de zoekgebieden zelf van het NIMBY (not in my backyard) effect te spreken.

NIMBY-effect duidelijk zichtbaar in de zoekgebieden

Ondanks dat 56% van de respondenten in de zoekgebieden voorstander is van plaatsing van extra windmolens in de stads, is de meerderheid van hen tegen plaatsing van windmolens in hun eigen gebied, met uitzondering van respondenten die in het Havengebied en de Brettenzone wonen. De overige respondenten zijn voor, hebben een neutrale houding ten aanzien van bijplaatsing of hebben geen antwoord op de vraag. In het gebied Amstelscheg is nagenoeg iedereen tegen windmolens in hun gebied. Ook in het gebied Gaasperplas en Diemerscheg is de weerstand tegen plaatsing van windmolens hoog: driekwart van de respondenten uit dat gebied is tegen. Er is sprake van een duidelijk NIMBY-effect: de meeste mensen zijn voor de plaatsing van extra windmolens in de stad, maar niet bij hen in de buurt (Not In My Back Yard).

Figuur 1 Suggestieve duiding onderzoeksuitkomsten (bron: Artikel Ruime meerderheid is positief over extra windmolens in Amsterdam - Data en informatie - Amsterdam https://data.amsterdam.nl/artikelen/artikel/Ruime-meerderheid-is-positief-over-extra-windmolens/cc316f8e-eddb-4d71-8f89-294f45fd6202/)

[5] https://data.amsterdam.nl/artikelen/artikel/Ruime-meerderheid-is-positief-over-extra-windmolens/cc316f8e-eddb-4d71-8f89-294f45fd6202/

De cijfers over de zoekgebieden zelf bieden namelijk in feite de enige echt relevante gegevens voor het meten van draagvlak, en *zeker* als dit draagvlakonderzoek gebruikt wordt om zeer dicht op Amsterdamse woningen deze windturbines te plaatsen!

Zelfs *zonder* deze informatie over zeer kleine afstanden tot woningen is in bijna alle zoekgebieden de meerderheid van de bewoners tegen plaatsing van windturbines. In IJburg/Science Park/Zeeburgereiland was volgens de steekproef een meerderheid van 61% tegen plaatsing in dit zoekgebied, en 26% was voor.

Dat is wat draagvlakonderzoek zou moeten doen: de omwonenden die mogelijk overlast gaan krijgen bevragen. De te verwachten overlast wordt als factor geheel ontkend in de opzet van het onderzoek. Overlast wordt *wel* als factor in de responses van bewoners genoemd, en het rapport erkent dat: "respondenten die in de buurt van windmolens wonen geven regelmatig aan last te hebben van slagschaduw en vooral van de herrie die windmolens veroorzaken".

Als men het leidende principe van het Bestuursrecht, dat een rechtstreeks belang bij een besluit **vereist** om inhoudelijke behandeling te rechtvaardigen[6], zou hebben gehanteerd kon er niet anders worden geconcludeerd dat er géén draagvlak is voor plaatsing van extra windturbines in de meeste zoekgebieden.

Uit de tekst zelf blijkt bovendien al dat de huidige wettelijke normen onvoldoende bescherming bieden: er is overlast te verwachten bij bewoners. De wet beschermt ons niet voldoende, en in plaats van daarmee rekening te houden heeft Amsterdam de provinciale fatsoensnorm van minimaal 600 meter losgelaten. En zelfs deze fatsoensnorm is nog te laag als er in het IJmeer geplaatst zou worden. Geluid draagt nu eenmaal verder over water.

Windalarm Amsterdam en Windalarm IJburg pleiten voor minimaal 1500 meter van woningen, meer dan 10 x de ashoogte van de turbines. Deze norm is gebaseerd op onderzoek van de audioloog Dr. Jan de Laat van de Universiteit Leiden[7] naar de gezondheidseffecten van windturbines.

<u>Steekproefgrootte, onafhankelijkheid.</u>

Bij een opinieonderzoek is een kleine steekproef en een minimale respons van 10% wellicht verantwoord, maar bij onderzoek onder draagvlak bij bewoners die mogelijk overlast gaan krijgen van interventies is zo'n laag aantal respondenten twijfelachtig. In het gehele onderzoek werden 20.000 enquêtes verstuurd. 2.000 mensen kregen een enquête opgestuurd in zoekgebied IJburg en omstreken. Slechts 210 bewoners hebben gereageerd. Daarmee zou het onderzoek dus boven de 10% respons en representatief zijn? Voor heel Amsterdam waren er niet meer dan 1.577 respondenten.
Zeker in het licht van normale voorlichting van de gemeente, waarbij huis aan huis brieven worden verspreid met informatie over wat te verwachten en hoe in te spreken, is deze opgehaalde informatie via de enquête te summier en niet voldoende

[6] Artikel 1:2, lid 1 - https://wetten.overheid.nl/BWBR0005537/2021-01-01
[7] https://eenvandaag.avrotros.nl/item/windmolens-steeds-krachtiger-en-te-vaak-dichtbij-woonwijken-terwijl-dat-helemaal-niet-nodig-is/

representatief. En al helemaal omdat eerlijke informatie ontbrak over de werkelijke afstand tot de woningen die men voor ogen heeft.

De OIS, de opsteller van dit rapport, is een dienst van de gemeente zelf. Dat zou op zich niet zo'n probleem hoeven zijn. Maar in de onderzoeksopzet, de summiere en in feite sturende wijze van vraagstelling zoals boven aangegeven, en de genoemde neerbuigende "NIMBY" term is te zien dat het draagvlak onderzoek is aangestuurd door een instantie die zelf heel graag lijkt te willen dat deze windturbines geplaatst zullen worden. In de weergave is er te weinig afstand tot deze ambitie om de stem van de bewoners in zoekgebieden werkelijk serieus te nemen.

3. DE KERN VAN HET PROBLEEM: DE WEERGAVE VAN DE RESULTATEN.

De gemeente koos ervoor om op sociale media enkel te communiceren over het draagvlak in de gemeente als geheel. Zo worden Amsterdam en de zoekgebieden op een hoop geveegd om te kunnen beweren dat er voldoende draagvlak is.

Figuur 2 Nieuwsbericht draagvlakonderzoek Gemeente Amsterdam (bron: Twitter)

De gegevens in de zoekgebieden zelf zijn nergens terug te zien. Dat is selectief en manipulatief met resultaten omgaan.
Er is veel kans op verder misbruik van deze resultaten door NIET centraal te stellen wat er aan percentages **binnen** de zoekgebieden zelf wordt gevonden aan draagvlak. Dat is het minste dat we als bewoners mogen verwachten.

Overigens: ook de voorstanders vinden dat er voorwaarden nodig zijn. Twee derde van de respondenten gebruikte de open ruimte in de enquête voor uitleg of nuancering op hun standpunt[8]. Al is men voor, ook bij de steekproef in Amsterdam als geheel stellen veel mensen wel voorwaarden aan de plaatsing. In de zoekgebieden zien we bij mensen die het “eens” zijn met plaatsen van windturbines dat 36% voorwaarden stelt, met name dat de windturbines niet te dicht bij de huizen geplaatst moeten worden. Bij mensen die “niet voor/niet tegen” plaatsing zijn is dat percentage 41%. Van alle respondenten samen stelt 70% voorwaarden, voor het voorkomen van overlast en voor de keuze van

[8] Bron: analyse Windalarm Amsterdam

de locatie. Ook onder de voorstanders en twijfelaars vindt een groot aantal dat er voorwaarden gesteld moeten worden, en dat een ruime afstand tot woningen de regel moet zijn.

Horizonvervuiling wordt veel genoemd, geluidshinder iets minder, slagschaduw vrijwel nooit. Terwijl die laatste twee waarschijnlijk de meeste gezondheidsschade gaan opleveren voor bewoners.

Hoe goed geïnformeerd is hier de antwoordende burger? Over de wettelijke norm, de werkelijke afstand die men in gedachten heeft , over de gezondheidseffecten, ook van geluid over water? Zeer beperkt. Het is de verantwoordelijkheid van het gemeentebestuur om zorgvuldig te zijn en zich te verzekeren van vrije instemming vooraf van de burgers op basis van gedegen informatie. Die ontbreekt hier te ene male. De uitslag van dit draagvlakonderzoek moet naast andere dwingende randvoorwaarden worden gelegd, zoals het noodzakelijke respect voor Natura 2000 gebieden waaronder het IJsselmeergebied inclusief het IJmeer. Natuurorganisaties zoals Natuurmonumenten en Vogelbescherming raden het af daar te plaatsen[9].

De selectieve weergave van het gemeentelijke onderzoek naar draagvlak kan niet gebruikt worden voor onderbouwing van plaatsing in de zoekgebieden, dicht op de huizen. Wie verder kijkt dan de communicatie van de gemeente en een diepere analyse maakt van het onderzoek komt tot de conclusie dat er in de zoekgebieden beslist geen draagvlak voor windturbines is.

Gemeente, leer van het jaar 2020: hou minimaal 1500 meter afstand van woningen uit zorg voor het welzijn van alle Amsterdammers.

-o-o-o-

Informatie:
[redacted] en [redacted]. Windalarm IJburg/ Amsterdam.
ijburg@windalarmamsterdam.nl

2 januari 2021

[9] https://www.landschapnoordholland.nl/files/2020-10/Zienswijze%20conc%20RES%20NH%20Zuid%2029092020%20partners%20CBHN%20Ver%20Toerzeilers%20en%20IJV.pdf